

УДК 342.9

ПОНЯТТЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Ксенія МЯСНЯНКИНА,

здобувач

Дніпропетровського національного університету внутрішніх справ

SUMMARY

This article investigates the structure of State Emergency Service of Ukraine and the wording of the definition of territorial division of the State Emergency Service of Ukraine. In the article was found that structure of State Emergency Service of Ukraine consists of: Administration of State Emergency Service of Ukraine consists; Departments directly subordinate staff of the State Emergency Services; Educational and research institutions; Special forces, as well as enterprises, institutions and organizations of management; Major departments of the State Emergency Services and subordinated divisions. It was established that Major departments of Emergency Service of Ukraine and subordinate units belong to the territorial units of the State Emergency Services of Ukraine.

Key words: territorial division, emergency, civil protection, structure.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню структури Державної служби України з надзвичайних ситуацій та формулюванню визначення територіального підрозділу Державної служби України з надзвичайних ситуацій. У межах статті з'ясовано, що структуру Державної служби України з надзвичайних ситуацій складають: апарат Державної служби України з надзвичайних ситуацій; підрозділи безпосереднього підпорядкування апарату Державної служби з надзвичайних ситуацій; навчальні заклади та науково-дослідні установи; спеціалізовані формування, а також підприємства, установи, організації сфери управління; головні управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій і підпорядковані їм підрозділи. Встановлено, що саме головні управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій та підпорядковані їм підрозділи належать до територіальних підрозділів Державної служби з надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: територіальний підрозділ, надзвичайна ситуація, цивільний захист, структура.

Постановка проблеми. Сьогодні українська держава стоїть на порозі важливих змін і перетворень. Відбувається усвідомлення необхідності реформування державних органів з метою приведення їх діяльності у відповідність до сучасних європейських стандартів.

Основний Закон України визначає, що людина, її життя та здоров'я є найвищими соціальними цінностями в державі. Відповідно до таких основоположних засад Конституції, діяльність Української держави має бути спрямована, передусім, на захист людини. Одним із державних органів, який зобов'язаний захищати життя людини, є Державна служба України з надзвичайних ситуацій, що безпосередньо виконує функції захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж тощо.

Однак необхідно розуміти, що для належного функціонування державного захисту від надзвичайних ситуацій потрібна чітка, злагоджена й ефективна робота всіх складових структури Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Важливу роль відіграють органи та підрозділи, що покликані виконувати функції державного захисту від надзвичайних ситуацій безпосередньо на місцях, тобто територіальні підрозділи.

Проте на сьогодні в Україні відсутнє чітке визначення поняття «територіальний підрозділ Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Актуальність теми. Зважаючи на вищенаведене, актуальність дослідження полягає в необхідності формулювання визначення поняття територіального підрозділу Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Отже, **метою статті** є постановка та вирішення теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із формулюванням визначення територіального підрозділу Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі завдання:

– розглянуто структуру Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

– досліджено, які саме елементи структури Державної служби України з надзвичайних ситуацій належать до територіальних підрозділів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вивчаючи адміністративно-правовий статус територіальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України), необхідно зупинитися на з'ясуванні, що саме являє собою територіальний підрозділ ДСНС України. Аналіз положень вітчизняних нормативно-правових актів і доктринально-правових досліджень свідчить про відсутність як нормативно-правового, так і теоретико-правового визначення територіального підрозділу ДСНС України.

Дослідження змісту поняття територіального підрозділу ДСНС України пропонує почати з розгляду структури ДСНС України, представленої на офіційному веб-сайті ДСНС України [7]. Першою ланкою у структурі ДСНС України є власне апарат ДСНС України. Він складається з самостійних структурних підрозділів, положення про які затверджені Наказом ДСНС України № 576 від 20 листопада 2015 р. з метою створення правових і організаційних засад ефективної діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій, пов'язаної з забезпеченням реалізації державної політики у визначеній сфері та у зв'язку з проведеними організаційно-штатними змінами, відповідно до наказу ДСНС України від 17 серпня 2015 р. № 431 «Про затвердження та введення у дію штату апарату ДСНС України» [4].

Надалі структура ДСНС України розподіляється на три основні порівняно самостійні гілки. Першу гілку склада-

ють підрозділи центрального підпорядкування (або підрозділи безпосереднього підпорядкування апарату ДСНС України). Як зрозуміло з назви, такі підрозділи підпорядковуються безпосередньо апарату ДСНС України. Як приклад такого підрозділу пропонується розглянути Спеціальний авіаційний загін Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України у місті Ніжині Чернігівської області. Відповідно до його Статуту, Спеціальний авіаційний загін оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – САЗ) створений на базі Спеціального авіаційного загону Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Міністерства надзвичайних ситуацій України (ЄДР-ПОУ 33965532) та є його правонаступником. САЗ є авіаційним аварійно-рятувальним підрозділом центрального підпорядкування зі статусом державної аварійно-рятувальної служби і входить до складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України [6].

З огляду на те, що САЗ розташований у місті Ніжині Чернігівської області, може виникнути припущення, що загін є одним із територіальних підрозділів ДСНС України. Однак, якщо звернутися до історичної довідки, опублікованої на офіційному веб-сайті САЗ, загін було створено на базі Військової частини Д0170, що була правонаступницею військових частин, історія яких бере початок 13 жовтня 1943 р., коли, за наказом Народного комісара оборони Союзу Радянських Соціалістичних Республік № 00132, були створені у складі авіації дальньої дії три авіаційні полки нічних мисливців-блокувальників дальньої дії (далі – апнмБДД) – 111-й, 112-й і 113-й [1]. Зазначений факт дозволяє стверджувати, що місце розташування САЗ було обумовлене військово-стратегічною необхідністю за часів Другої світової війни. Можемо припустити, що подальше розташування загону спричинене наявністю матеріально-технічної бази. Отже, той факт, що САЗ розташований поза межами міста Києва та Київської області не означає, що загін можна відносити до територіальних підрозділів ДСНС України. Зокрема статут САЗ також містить чітку вказівку на те, що загін створений ДСНС України і підпорядкований її Голові [6]. Зважаючи на зазначене, підрозділи центрального підпорядкування не можуть бути визнані територіальними підрозділами ДСНС України виключно на підставі місця розташування.

Наступна, порівняно самостійна гілка структури ДСНС України, представлена такими її складовими, як навчальні заклади та науково-дослідні установи, спеціалізовані формування й підприємства, установи, організації сфери управління. Такі установи також можуть розташовуватися в будь-якому місці на території України. Так, наприклад, Національний університет цивільного захисту України належить до навчальних та науково-дослідних установ і розташовується в місті Харкові. Однак це не підстава для віднесення університету до територіальних підрозділів ДСНС України, оскільки, відповідно до статуту університету, він підпорядковується не Головному управлінню ДСНС України у Харківській області, а безпосередньо ДСНС України [5].

Третю, порівняно самостійну гілку структури ДСНС України, становить досить численна група – територіальні органи ДСНС України та підпорядковані підрозділи. До них належать Головні управління ДСНС України та Управління ДСНС України, представлені в областях і місті Києві. До підпорядкованих підрозділів відносять: 1) аварійно-рятувальні загони спеціального призначення; 2) загони технічної служби; 3) державні пожежно-рятувальні загони; 4) державні пожежно-рятувальні частини; 5) державні пожежно-рятувальні пости; 6) професійні пожежні частини; 7) професійні пожежні пости; 8) центри забезпечення; 9) оперативно-координаційні центри; 9) центри оператив-

ного зв'язку, телекомунікаційних систем та інформаційних технологій [7].

Розглядаючи ознаки вищезазначеної ланки, можемо зауважити таке: як територіальні органи, так і підпорядковані підрозділи, розташовані в певних, визначених адміністративно-територіальних межах на території областей України і складових адміністративно-територіальних одиниць таких областей (наприклад, місто, район, село тощо). Проте на відміну від підрозділів безпосереднього підпорядкування апарату ДСНС України, частина ланки, яку складають підпорядковані підрозділи, безпосередньо підпорядковуються територіальним органам ДСНС України, а не апарату ДСНС України. На підтвердження тези можемо звернутися до змісту Наказу ДСНС України від 6 червня 2014 р. № 301 «Про внесення змін до статутів (положень) підрозділів Головного управління (управління) ДСНС України в областях та місті Києві», яким було затверджено низку статутів, зокрема і «Статут Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Запорізькій області». Відповідно до положень Статуту, Аварійно-рятувальний загін спеціального призначення Головного управління ДСНС України в Запорізькій області є підрозділом територіального підпорядкування зі статусом державної аварійно-рятувальної служби, який утворено з метою запобігання, реагування та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру й окремих їх наслідків, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, випробувальних та дослідних робіт, дослідження пожеж та надзвичайних ситуацій, пов'язаних з ними, інших робіт у зоні відповідальності. Засновником загону є ДСНС України. Однак загін підпорядковано Головному управлінню ДСНС України в Запорізькій області [3]. Згаданий загін є прикладом підпорядкованого підрозділу.

Отже, на прикладі визначення Головного управління (далі – ГУ) ДСНС України в Запорізькій області можемо зробити висновок, що ГУ ДСНС України є територіальним органом Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Запорізькій області, уповноваженим на забезпечення реалізації державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб. На відміну від підпорядкованих підрозділів, ГУ ДСНС України підпорядковується ДСНС України. Також Положення про ГУ ДСНС України містить вказівки про те, що завдання й повноваження ГУ ДСНС України здійснюються в межах певної території (у розглянутому випадку – у Запорізькій області – К. М.) [2].

Завдяки дослідженню можна дійти висновку, що підпорядковані підрозділи ДСНС України підпорядковані територіальним органам ДСНС України, які підпорядковані ДСНС України. Однак зазначена залежність не є цілком вертикальною, оскільки територіальні органи та підпорядковані підрозділи об'єднують саме територіальний чинник, що зумовлює поширення їхніх адміністративно-правових повноважень виключно на певні територіальні межі. На прикладі схеми організаційних структур ДСНС України на території Запорізької області можемо простежити, що апарат ГУ ДСНС України в Запорізькій області очолює всі підпорядковані підрозділи (пожежно-рятувальних частин, постів, загонів та ін.). З одного боку, він забезпечує координацію й управління діяльністю підпорядкованих підрозділів, а з другого – слугує проміжною ланкою між підпорядкованими підрозділами, що безпосередньо втілюють завдання ДСНС України у практичній площині на місцях,

і апаратом ДСНС України, що керує та координує дії всіх ланок структури ДСНС України.

Висновки. У межах дослідження було розглянуто структуру ДСНС України та з'ясовано розмежування компетенції між її окремими ланками. З огляду на вищенаведене ми можемо дійти висновку, що територіальні органи ДСНС України та підпорядковані підрозділи безпосередньо пов'язані між собою і не можуть розглядатися як цілковито окремі ланки структури ДСНС України. Отже, вперше в сучасній адміністративно-правовій науці та законодавстві ми пропонуємо вважати, що територіальні підрозділи ДСНС України – це виокремлена складова структури ДСНС України, яка поєднує в собі територіальні органи ДСНС України та підпорядковані підрозділи і характеризується поширенням їхніх адміністративно-правових повноважень на певній території держави та збереженням відносин послідовного підпорядкування між ДСНС України, територіальними органами і підпорядкованими підрозділами.

Список використаної літератури:

1. Исторична довідка Спеціального авіаційного загону оперативно-рятувальної служби Державної служби України з надзвичайних ситуацій / Офіційний інформаційний сервер Спеціального авіаційного загону оперативно-рятувальної служби Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://avia.dsns.gov.ua/>

2. Положення про Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Запорізькій області : На-

каз ДСНС України 2016 р. № 175 / Офіційний інформаційний сервер Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zp.dsns.gov.ua/>

3. Про внесення змін до статутів (положень) підрозділів ГУ (У) ДСНС України в областях та місті Києві : Наказ ДСНС України 2014 р. № 301 / Офіційний інформаційний сервер Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsns.gov.ua/>

4. Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС України : Наказ ДСНС України 2015 р. № 576 / Офіційний інформаційний сервер Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsns.gov.ua/>

5. Статут Національного університету цивільного захисту України : Наказ ДСНС України 2017 р. № 61 / Офіційний інформаційний сервер Національного університету цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nuczu.edu.ua/>

6. Статут Спеціального авіаційного загону оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій 2013 р. / Офіційний інформаційний сервер Спеціального авіаційного загону оперативно-рятувальної служби Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://avia.dsns.gov.ua/>

7. Структура Державної служби України з надзвичайних ситуацій / Офіційний інформаційний сервер Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dsns.gov.ua>